

ДІЯЛЬНІСТЬ ЄВРЕЙСЬКИХ КУЛЬТУРНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У РІВНЕНСЬКОМУ ПОВІТІ В 1930 – 1939 рр.

С. Л. Синяк

Рівненський державний гуманітарний університет

stepansyniak@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6954-9892>

Ключові слова: Волинь, «Сцена і освіта», «Культур-Ліга», «Фрейхейт», Рівненський повіт.

У статті на основі аналізу вітчизняної та зарубіжної літератури, а також джерельної бази висвітлюється культурна діяльність єврейських товариств у Рівненському повіті в міжвоєнний період. В ході дослідження було проаналізовано стан наукового висвітлення проблеми у вітчизняній та світовій історіографії. Виявлено, що дана тема майже не досліджена в наукових працях українських та закордонних дослідників. Показано, що євреї були змушені самостійно створювати умови для культивування національних традицій та розвивати рідну культуру. Визначено, що пріоритетним напрямком громадського життя єврейської громади у Волинському воєводстві міжвоєнного періоду була культурна діяльність. У даний період на території Рівненського повіту культурним життям займалися такі організації: «Культур-Ліга», «Сцена і освіта», «Фрейхейт», «Ябне» та «Шуль-Культ». Доведено, що єврейські культурні товариства засновували бібліотеки, читальні; проводили вечори, вистави, лекції та танці. Зауважено, що характерною рисою діяльності єврейських культурних організацій в Рівненському повіті було те, що всі вони виникли на початку тридцятих років та були під впливом лівих єврейських партій. Стверджено, що намагаючись уберегти молодь від польських асиміляційних впливів і забезпечити належний рівень культури, єврейські культурні товариства доклали чимало зусиль в проведенні різного роду культурних заходів у Рівненському повіті.

ACTIVITIES OF JEWISH CULTURAL ORGANIZATIONS IN RIVNE DISTRICT IN 1930 – 1939

S. Syniak

Rivne State University of the Humanities

Key words: Volyn, “Stage and Education”, “Culture League”, “Freiheit”, Rivne County.

The article, based on the analysis of domestic and foreign literature, as well as the source base, covers the cultural activities of Jewish societies in Rivne County in the interwar period. During the study, the state of scientific coverage of the problem in domestic and world historiography was analyzed. It was found that this topic is almost not studied in the scientific works of Ukrainian and foreign researchers. It is shown that Jews were forced to independently create conditions for cultivating national traditions and developing their native culture. It is determined that the priority direction of public life of the Jewish community in the Volyn voivodeship of the interwar period was cultural activity. Currently, the following organizations were engaged in cultural life in Rivne County: “Culture League”, “Stage and Education”, “Freyheit”, “Yabne” and “Shul-Kult”. It is proved that Jewish cultural societies founded libraries and reading rooms; held evenings, performances, lectures and dances. It is noted that a characteristic feature of the activities of Jewish cultural organizations in Rivne County was that they all emerged in the early 1930s and were influenced by left-wing Jewish parties. It is said that in an effort to protect young people from Polish assimilationist influences and to ensure a proper level of culture, Jewish cultural societies have made considerable efforts to hold various cultural events in Rivne County.

Постановка проблеми. Важливою формою національної ідентичності будь-якого народу є культура. Культура відіграє особливу роль у процесі утвердження й усвідомлення національно-культурної окремішності. Вивчення історичного досвіду єврейського населення, яке спромоглося у складних умовах сформувати систему різноманітних культурно-освітніх товариств і громадських організацій, які долучилися до відкриття різного роду курсів, проведення вечорів, лекцій та танців, і зараз викликає значний інтерес серед учених.

Аналіз досліджень та публікацій. На даний час у дослідженнях українських істориків відсутні ґрунтовні праці з історії єврейських культурних організацій в Рівненському повіті та взагалі у Волинському воєводстві. Варто згадати таких вітчизняних істориків, праці яких дотично стосуються теми даного дослідження: М. Гона¹ в якому простежується діяльність окремих єврейських культурних організацій в місті Рівне; певним чином (деякі аспекти) розвитку єврейських культурних організацій висвітлюється в працях Ю. Крамара², А. Шваба та Г. Мелеончук³.

Серед польської історіографії з досліджуваної проблеми можна виділити: М. Медицьку⁴ та Є. Гладіша⁵. В даних працях, науковці розглядають лише окремі аспекти діяльності єврейських культурних організацій та зосереджують свою увагу на етнічних польських землях.

Тому попри питому вагу єврейства в міжвоєнній польській державі, помітного їх впливу на суспільно-політичне, культурне, економічне життя Польщі до цього часу відсутнє окреме ґрунтовне наукове дослідження з цієї теми як серед польських істориків, так і серед українських.

Метою дослідження є – висвітлення утворення та діяльності єврейських культурних організацій у Рівненському повіті у міжвоєнний період.

Виклад основного матеріалу. Пріоритетним

напрямок громадського життя єврейської громади у Волинському воєводстві міжвоєнного періоду була культурна діяльність. У даний період на території Рівненського повіту культурним життям займалися такі організації: «Культур-Ліга», «Сцена і освіта», «Фрейхейт», «Ябне» та «Шуль-Культ».

Дані організації, незалежно від їх політичної приналежності, ставили собі за мету поширення єврейської культури через організацію мережі шкіл, створення бібліотек, читальень, проведення вистав, лекцій тощо. Окрім того, вони намагалися налагодити співпрацю з польськими державними органами через пропаганду та створення курсів з вивчення державної мови.

Активну діяльність проводила в даному напрямку «Культур-Ліга», що знаходилась під впливом єврейської політичної партії Бунд. Вона виникла в Києві в час, коли при владі перебувала Директорія УНР. Остання легалізувала її роботу: надала право створювати відділи по всій Україні й на Волині зокрема⁶.

Головною метою «Культур-Ліги» була розбудова, поширення єврейської культури в усіх сферах народної творчості, в літературі, мистецтві, музиці, театру, а також допомога в розбудові усякого роду культурно-освітніх інституцій⁷.

Орієнтуючись на пролетарські верстви населення, «Культур-Ліга» протиставлялася сіонізму та ортодоксам, а водночас реалізовувала чимало соціально значущих проєктів: створювала приватні єврейські школи, професійно-технічні школи й курси, бібліотеки, притулки для сиріт, дитячі будинки і клуби, музично-драматичні осередки тощо⁸.

Членом товариства могла стати особа, якій виповнилося 21 рік. Зарахування в організацію проходило за рекомендацією двох членів товариства та за згодою управління. Кандидати при вступі мали сплатити членський внесок у розмірі одного злота.

Майновий фонд «Культур-Ліги» складався з членських внесків, доходів власних видавництв, книгарень, пожертв та з субвенцій дружніх організацій⁹.

Осередки товариства діяли в різних містечках Волинського воєводства: в Дубно, Кременці, Ковелі, Горохові, Рожищах, Тучині, Костополю, Острозі, Луцьку.

¹ Гон М. Równie: обриси зниклого міста. Рівне: Волинські обереги, 2018. 195 с.

² Крамар Ю.В. Західна Волинь 1921-1939 рр.: національно-культурне та релігійне життя. Монографія, Луцьк, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2015. 404 с.

³ Шваб А., Мелеончук Г. Єврейські громадські об'єднання міжвоєнного Луцька. Краєзнавство. 2015. №3 (92/93). С. 69-73.

⁴ Meducka M. Teatr żydowski w Polsce do 1939 r. Między Odrą i Dnieprem – wyznania i narody. Cz. 2. Zbiór studiów pod red. Tadeusza Stegnera. Gdańsk: Wyd. Uniwersytetu Gdańskiego, 2000. S. 125-140.

⁵ Gładysz J. Życie kulturalne żydów w Lublinie w latach 1918-1939. Żydzi w Lublinie. T. 1. Materiały do dziejów społeczności żydowskiej Lublina / pod red. Tadeusza Radzika. Lublin: Wyd. UMCS, 1995. S. 201-213.

⁶ Гон М. Równie: обриси зниклого міста... С. 156.

⁷ Державний архів Рівненської області (далі ДАРО), ф. 30, оп. 20, спр. 769. Арк. 3.

⁸ Гон М. Równie: обриси зниклого міста... С. 156.

⁹ ДАРО. Ф. 30. Оп. 20. Спр. 769. Арк. 3.

Керівні органи «Культур-Ліги» Волинського воєводства розташовувалися в Рівному. Один із відомих її керманичів у цьому місті – власник книгарні Борух Гальперн, який у 1920 р. став засновником у ньому вчительських курсів. На початку цього десятиліття під патронатом «Культур-Ліги» лише в Рівному працювали школа ім. Шолома Алейхема, два дитячі садочки та приватна бібліотека.

Оскільки «Культур-Ліга» прагнула популяризувати серед молоді комуністичні ідеали, влада забороняла її діяльність. Як наслідок – організація почала діяти нелегально: вона конспірувала свою роботу під прикриттям різних товариств (наприклад, товариства «Вечірні курси для робітників»)¹⁰.

15 березня 1930 р. у Рівному утворилось товариство «Сцена і освіта», що також була під впливом Бунду. Метою даної організації було поширення польської культури та мови серед єврейської молоді; пропаганда ідеї польсько-єврейського співробітництва та викорінення російської мови з повсякденного вживання єврейських сімей, як анахронізм та минувшина¹¹.

Для досягнення даної мети об'єднання мало наступні права: провадити вистави на польській та єврейській мові; створювати вечірні курси польською мовою; організовувати лекції, зустрічі, вечорниці по всій території Волині; закладати бібліотеки, читальні польською та єврейською мовами.

«Сцена і освіта» мала право діяти у Волинському воєводстві, а штаб-квартирою було місто Рівне¹².

Головним джерелом надходження прибутків організації виступали: членські внески, подарунки та пожертви, з сум зірваних з різного роду квестів, забав, лекцій та вистав; субсидій, що видавались державними органами, іншими союзами та товариствами.

Члени об'єднання могли бути євреї, яким виповнилося 18 р., дівчата та хлопці, що не були засудженими. Всі члени «Сцени та освіти» поділялись на звичайних та гонорових. Звичайним членом могла стати особа, яка подала заяву та була підкріплена підписами двох членів об'єднання, а гоноровим – особа, яка внесла значний внесок у розбудову і діяльність товариства¹³.

Станом на 1930 р. «Сцена і освіта» включала

в себе 260 членів. Про її важливість існування може свідчити той факт, що до управління організації входили Г. Пісюк (директор броварні «Бергшлос» - керівник), замісник – Позенсал (редактор часопису «Ехо Ровенське»)¹⁴.

На організаційних зборах при утворенні організації 15 березня 1930 р. прозвучав виступ Юзенфельда, який доводив, що наданню нового звучання діалогу євреїв із поляками заважає незнання ними державної мови. Цю думку розвинув рабин Ш.З. Грінфельд: «Кожен єврей, - заявив він, - повинен бути гідним громадянином держави, отже, знати польську мову та кращі зразки польської національної літератури»¹⁵.

Невдовзі після заснування товариства «Сцена і освіта» відкрила безкоштовні курси з вивчення державної мови (керівник - Й. Позенсал). Керівництво осередку запросило до роботи зі слухачами лекторів, які знайомили їх із польською історією та культурою. Уже в липні 1930 р. перші випускники курсів успішно склали відповідні іспити¹⁶.

Самі іспити були поділені за групами. Група «А» - «А.В.С.» включала в себе вміння читати та писати польською мовою. В іспиті брала участь 21 особа, здало – 18, а три – не зараховано. Нижча група передбачала правильне читання, диктант на шість речень та граматику зі словником. Із 67 осіб – здало тільки 55. Середня група включала в себе читання твору «Пан Тадеуш», загальний диктант та легкі вправи, граматику: іменник, займенник, прийменник та числівник. У даній групі взяли участь 75 учасників, а здало тільки 70. Вища група передбачала знання історії Польщі до поділу, літературу до кінця XIX ст., а саме: «Трени», «Потоп», всю граматику та вправи на різну тематику. В іспиті брало участь 31 особа, а здало 27¹⁷.

Проведення даних курсів було ускладнене недофінансуванням з боку державних органів, про свідчить лист до президента м. Рівного – Володимира Боярського від керівництва безкоштовних курсів польської мови для євреїв Рівного¹⁸.

У березні 1930 р. у Рівному з ініціативи декількох осіб, на чолі з Гершем Пісюком та редактором Позенсалом були організовані вечірні безкоштовні курси польської мови для євреїв. Вони в короткий період набули великої популярності,

¹⁰ Гон М. Równie: обриси зниклого міста... С. 157.

¹¹ Гон М. Równie: обриси зниклого міста... С. 155.

¹² ДАРО. Ф. 30. Оп. 20. Спр. 700. Арк. 1.

¹³ Там само. Арк. 2.

¹⁴ Там само. Арк. 9.

¹⁵ ДАРО. Ф. 30. Оп. 18. Спр. 1769. Арк. 37.

¹⁶ Гон М. Równie: обриси зниклого міста... С. 155.

¹⁷ ДАРО. Ф. 30. Оп. 20. Спр. 700. Арк. 10.

¹⁸ Там само. Арк. 11.

особливо серед єврейських бідняків. Курси дали можливість безкоштовного навчання польської мови тим євреям, які не могли оплатити в приватних закладах. Це був хороший момент для євреїв Рівного пізнати державну мову та викорінити російську.

На даних курсах впроваджено чотири окремі підвиди (курси), а саме: «А.В.С.», нижчий, вищий та спеціальний.

На них слухачі вивчали польську мову, почавши з абетки та аж до літератури, історії й географії Польщі. Кожен курс тривав три місяці, але загалом для повного вивчення державної мови був необхідний рік.

Що стосується курсу, то його закінчило 60 осіб з дуже добрими оцінками, що включали також танці, які входили в навчання до категорії «А.В.С.». Керівники курсів запевняли, що особи, які закінчили навчання уміли читати, писати державною, вміли розмовляти, знали історію Польщі та життя визначних діячів.

Про цінність цих курсів може служити той факт, що куратор Волинського шкільного округу в особі Гаціора робив ревізію занять. Куратор виразив керівникові курсів Позенсалові свою повагу у керівництві вивченні державної мови. Саме з цього часу дані курси отримали концесію від держави. Загальні кількість слухачів становила – 220 чоловік¹⁹.

Варто зазначити, що в період проведення навчання, організатори зіткнулись з великими матеріальними труднощами, і тільки магістрат надав субвенцію в розмірі 160 зл. щомісячно. Староство тимчасово надало дозвіл на вуличний збір грошей. У 1930 р. «Сцена і освіта» в Рівному провела вуличний збір грошей на користь управління та проведення курсів та лекцій з польської мови.

Загалом курси мали в середньому до 250 зл. боргу щомісячно і організатори не мали можливості проводити й надалі безкоштовне навчання, а також отримувати безкоштовні подарунки та користуватись бібліотекою. Організатори вказували на те, що якби вони знали раніше, що буде така ситуація, то не розпочинали б їх. Для потреби проведення курсів необхідно було близько 500 зл. щомісячно для розрахунку з видатками²⁰.

Керівнику курсів з боку держави належала винагорода в розмірі 300 зл. щомісячно, але він їх не отримував, і загальний борг перед ним становив 2100 зл. Дивлячись однак, на важке матеріальне становище курсів та бажання за всяку

ціну їх утримувати і не закрити, він відмовлявся від 150 зл. щомісячно для добра навчання. Таку ж позицію зайняв секретар, замість 100 зл., погодився отримувати лише 50, а борг перед ним становив 600 зл. Самі курси діяли з дефіцитом в 2100 зл., куди входило: борг перед бібліотекою – 500, рекламна продукція, афіши та листівки – 200, керівництву курсів – 1000, секретарю – 300, за підручники – 50, різне – 50 зл.²¹

Окрім того, на курсах що три місяці відбувалися іспити, де старші учні отримували дорогі нагороди. Нагородами слугували – чотири золоті ручні годинники, один майстер клас проведення манікюру, шість книг та вісім грамот.

Президент міста Рівного сам подарував один золотий годинник, керівник організації – Герш Пісюк придбав два золоті годинники, управління курсів – один золотий та один срібний годинник, а також манікюр та інші нагороди.

Перші нагороди на курсах отримали: Шпіцглизівна (дві нагороди), Панічівна (дві нагороди), Цамувна, Тейтельбоїм, Гіберівна та Рубінштейн.

Місячний баланс на утримання навчання становив: опалення за приміщення (за місяць) – 60 зл.; опалення – 20; світло – 30; оплата за бібліотеку – 100; оплата за підручники – 50; афіші, дрібне – 50; шкільна допомога – 50; керівник курсів – 150; секретар – 50. Разом дана цифра складала – 510 зл. Тут варто зазначити, що директор торгівельної школи в Рівному – Йосефсберг та редактор К. Вольф пожертвували свої гроші на курси і тому саме така сума в 510 зл., а могла б бути значно більшою.

Організатори занять вказували, що 85% євреїв були виховані в російських традиціях та послугувались в побуті російською мовою, тому курси були вельми актуальними та важливими²².

Станом на 1934 р. «Сцена і освіта» в Рівному повідомляла, що за останні два роки курси з вивчення польської мови закінчили – 500 осіб. Але у зв'язку із недофінансуванням курси були закриті. В майбутньому могли бути закладені пожертви на продовження занять. На зібранні 1934 р. було ухвалено рішення знову відкрити та продовжувати курси²³.

Протягом 1930 р. даною організацією в Рівному було проведено чотири одноактові комедії польською мовою. У 1931 р. «Сцена і освіта» в Рівному провела велику кількість театральних

¹⁹ Там само. Арк. 12.

²⁰ Там само. Арк. 14.

²¹ Там само. Арк. 12 – 13.

²² Там само. Арк. 17 – 18.

²³ Там само. Арк. 24.

вистав, як польською, так і єврейською мовами²⁴. Серед них: «Зачарована корчма», «Веселий пас-тук», а всі кошти, отримані від заходів, йшли на фонд утримання безкоштовних курсів вивчення польської мови²⁵. Зауважимо також, що організація часто проводила вистави спільно з іншими союзами та об'єднаннями. Так, у 1931 р. «Сцена і освіта» в Рівному спільно з Товариством єврейських жінок провели виставу в чотирьох актах «Прекрасна Белла» єврейською мовою, а кошти пішли на підтримку діяльності Товариства єврейських жінок у Рівному²⁶.

У 1931 р. керівництво безкоштовних курсів польської мови при товаристві «Сцена і освіта» в Рівному, спільно з колективом аматорів драматичної школи під керівництвом Б. Вілтера, отримало дозвіл на ряд вистав у Рівному. До нас дійшов список артистів, які брали участь в товаристві «Сцена і освіта». Це: Тесель Юзеф, Гібер Іцек, Борушек Мошко, Кліх Сруль, Щоголь Якуб, Колеснік Зельман, Ротман Алекс, Ганувс Гінця, Глікман Реня, Гільзбергова Соня, Латович Біетія, Ройтанзнайдер Сатера. Режисер – Б. Вілтер²⁷. У 1936 р. єврейське об'єднання «Сцена і освіта» в Рівному було ліквідоване²⁸.

Розвитку культури та освіти євреїв на Волині сприяла діяльність й інших товариств, зокрема, культурно-освітнього товариства «Фрейхент», який розпочав свою роботу наприкінці 1920-х рр. На відмінну від інших інституцій такого стибу, цільова аудиторія «Фрейхейт» - робітники. Тому не дивно, що члени правління товариства, яке очолював Ш. Хохлернер, знаходилися під впливом партії Поалей-сіон²⁹.

Культурно-освітнє товариство «Фрейхейт» ставило за мету: поширення серед єврейського населення освіти, культури та пропаганду фізичного виховання. Головними цілями товариства були: утворення та проведення ряду лекцій; створення читальнь, бібліотек, вистав та їх показу; скликання зібрань, наукових та артистичних екскурсій, проведення конференцій, пов'язаних з цілями товариства; нагляд за фізичним станом дітей через відкриття спортивних, харцерських, краєзнавчих відділів; організація театральних виступів, концертів, читальнь³⁰.

²⁴ Там само. Арк. 10.

²⁵ ДАРО. Ф. 30. Оп. 18. Спр. 1896. Арк. 26; 57.

²⁶ Там само. Арк. 89.

²⁷ Там само. Арк. 105; 109.

²⁸ ДАРО. Ф. 30. Оп. 20. Спр. 700. Арк. 35.

²⁹ Гон М. Równie: обриси зниклого міста... С. 156.

³⁰ Шваб А., Мелеончук Г. Єврейські громадські об'єднання міжвоєнного Луцька... С. 72.

Майновими фондами товариства виступали членські внески; фінансова допомога державних, комунальних, місцевих закладів, суспільних організацій та єврейської релігійної гміни; подарунки, пожертви; збори грошей в містах та містечках; доходи із закладів товариства; вистав, музичних виступів, забав та лекцій³¹.

У 1930 р. відділи «Фрейхейт» були утворені в Рівному (35 членів), Тучині (25), Корці (25) та Клевані. До управління «Фрейхейт» у Рівному входили Ізовель Хохлернер – керівник, Пейсах Лейб Учень – заступник, Борух Біжавши – секретар, Іцхок Цукерман – заступник секретаря та Аврум Армелль – бухгалтер³².

У 1930 р. відділ «Фрейхейт» у Рівному провів вуличний збір грошей, під час якого було зібрано 24 зл. 25 грош. Даний збір коштів проведено також у Тучині та Корці, а всі забрані гроші йшли на культурну роботу організації³³.

У період 1931 р. «Фрейхейт» провів квест в Рівненському повіті та виставу в Клевані єврейською мовою «Дзикауска» в трьох актах. Доходи призначалися на культурно-освітню роботу організації. З ініціативи «Фрейхейт» у Корці відбулась літературна дискусія за творами Шалева Аша «Рабин»³⁴.

У тому ж таки році «Фрейхейт» у Корці відкрив бібліотеку для членів свого відділу, яка проіснувала до 1934 р. У 1934 р. у зв'язку із ліквідацією «Фрейхейт» в Корці – бібліотека, меблі, книги бухгалтерії мали перейти Учерові Щицерові, членові товариства, що мешкав там же³⁵.

Ще однією організацією євреїв, яка популяризувала утворення шкіл, читальнь, бібліотек та різного роду культурних заходів була «Ябне». Дана організація була заснована у 1927 р. з ініціативи партії релігійних сіоністів «Мізрахі» («Духовний центр»). Лідери цієї сіоністської організації намагалися поєднати сіоністські ідеї з цінностями юдаїзму і традиціями єврейської культури. Метою організації «Ябне», згідно зі статутом, було поширення іврити, культури та освіти серед єврейського населення в національно-релігійному дусі. Для реалізації задекларованих цілей товариство мало право: застосовувати єврейські професійні школи, вечірні курси, народні університети, педагогічні курси; здійснювати нагляд за належним викладанням іврити і предметів юдаїстики в при-

³¹ ДАРО. Ф. 30. Оп. 20. Спр. 733. Арк. 4.

³² ДАРО. Ф. 30. Оп. 20. Спр. 766. Арк. 8 – 9.

³³ ДАРО. Ф. 30. Оп. 20. Спр. 733. Арк. 31.

³⁴ ДАРО. Ф. 33. Оп. 4. Спр. 392. Арк. 32.

³⁵ ДАРО. Ф. 30. Оп. 20. Спр. 708. Арк. 24; 28.

ватних навчальних закладах, які не перебували під опікою товариства; закладати і матеріально підтримувати видавництва, видавати шкільні підручники, книги, брошури, спеціальні часописи мовою івриту; засновувати народні будинки, клуби, читальні, бібліотеки, літні табори для учнівської молоді і вчителів; влаштовувати концерти, театральні вистави, тематичні бесіди, публічні лекції; закладати єврейські національні театри. Навчальні заклади культурно-освітнього товариства «Ябне» діяли переважно у східних польських воєводствах³⁶.

Майновий фонд «Ябне» складали членські внески, подарунки, пожертви; квести, забави, лекції, вистави; суми, отримані від продажу видавництв, проценти від капіталів; субсидій, що видавались через державні та комунальні органи³⁷.

Союз «Ябне» у Рівному був утворений в 1935 р. Станом на 1936 р. нараховував 58 членів. До органів управління входили: Бармак Янкель – керівник, Мойше-Хаїм Голуб – бухгалтер, Аврум Цаммер – секретар. Членами Ревізійної та культурної комісії виступали – Нухім Цеїр та Хайкель Копельман. Про скромну діяльність організації свідчив той факт, що бюджет її становив лише 600 зл. На засіданні 1938 р. було ухвалено утворити бібліотеку³⁸.

У період 30-их рр. на території Рівненського повіту було утворено – Товариство сприяння єврейського шкільництва та культури «Шуль-Культ». Свої відділи в повіті товариство мало в Межиричі (60 членів) та Корці (25)³⁹.

«Шуль-Культ» ставило за мету: розбудову і опіку єврейської освіти та поширення освіти серед широких єврейських верств. Товариство мало право на створення, утримання та поширення освітніх та виховних закладів (початкових шкіл, вчительських курсів, семінарів, середніх шкіл, курсів для абітурієнтів та студентів); створення та підтримка спеціальних інститутів - артистичних, культурних, освітніх; бібліотек, театрів, видавництв, музеїв; видання підручників, наукових та педагогічних часописів єврейською і польською мовами; оголошення конкурсів; створення спеціального шкільного та культурного фондів⁴⁰.

Грошові фонди складались з членських внесків, різного роду заходів, добровільних пожертв, відсотків від капіталів, фондів від держави та

гмін⁴¹.

У 1931 р. «Шуль-Культ» в Межиричі створив бібліотеку ім. Б. Борохова та закупив 450 книг єврейською та 210 польською мовами. Дана бібліотека була популярним місцем зібрання молоді та старших. 25 лютого 1934 р. товариство провело зібрання своїх слухачів бібліотеки⁴².

Члени бібліотеки у 1935 р. провели виставу «Закований титан» у шести актах. Режисером постанови був В. Хуго, а дохід призначався на користь бібліотеки.

У 1934 р. «Шуль-Культ» у Межиричі провів безкоштовний традиційний «Вечір Хануки», що включав у себе вступне слово керівника місцевого відділу – Горенштейна та лекцію на тему: «Свято Хануки». Дане дійство закінчувалось танцями. У наступному році цей відділ провів безкоштовну академію для членів свого товариства⁴³.

Висновки. Отже, по при політику колонізації, відсутність належного фінансування єврейських культурних організацій, єврейському населенню Волині вдалося організувати розгалужену систему культурних організацій. Зберегти свою етнічну та культурну самобутність євреям значною мірою вдалося завдяки діяльності культурних товариств. Варто зазначити, що характерною рисою діяльності єврейських культурних організацій в Рівненському повіті було те, що всі вони виникли на початку тридцятих років та були під впливом лівих єврейських партій. Намагаючись уберегти молодь від польських асиміляційних впливів і забезпечити належний рівень культури, єврейські культурні товариства доклали чимало зусиль в проведенні різного роду культурних заходів у Рівненському повіті.

³⁶ Крамар Ю.В. Західна Волинь 1921-1939 рр.: національно-культурне та релігійне життя... С. 226.

³⁷ ДАРО. Ф. 30. Оп. 20. Спр. 749. Арк. 15.

³⁸ Там само. Арк. 22.

³⁹ ДАРО. Ф. 30. Оп. 20. Спр. 711. Арк. 1.

⁴⁰ Meducka M. Teatr żydowski w Polsce do 1939 r... S. 131.

⁴¹ Gładysz J. Życie kulturalne żydów w Lublinie w latach 1918-1939... S. 208.

⁴² ДАРО. Ф. 30. Оп. 20. Спр. 711. Арк. 14; 35.

⁴³ Там само. Арк. 16; 39.

References

- Gon M. Równne: obrysy znykloho mista. Rivne: Volynski oberehy, 2018. 195 s.
- Derzhavnyi arkhiv Rivnenskoï oblasti (dalí DARO). F. 30. Op. 20. Spr. 769.
- DARO. F. 30. Op. 20. Spr. 700.
- DARO. F. 30. Op. 18. Spr. 1769.
- DARO. F. 30. Op. 18. Spr. 1896.
- Shvab A., Meleonchuk H. Yevreiski hromadski obiednannia mizhvoiennoho Lutska. Kraieznavstvo. 2015. №3 (92/93). S. 69-73.
- DARO. F. 30. Op. 20. Spr. 733.
- DARO. F. 30. Op. 20. Spr. 766.
- DARO. F. 30. Op. 4. Spr. 392.
- DARO. F. 30. Op. 20. Spr. 708.
- Kramar Yu.V. Zakhidna Volyn 1921-1939 rr.: natsionalno-kulturne ta relihiine zhyttia. Monohrafiia, Lutsk, Skhidnoievropieiskyi natsionalnyi universytet imeni Lesi Ukrainky, 2015. 404 s.
- DARO. F. 30. Op. 20. Spr. 749.
- DARO. F. 30. Op. 20. Spr. 711.
- Meducka M. Teatr żydowski w Polsce do 1939 r. Między Odrą i Dnieprem – wyznania i narody. Cz. 2. Zbiór studiów pod red. Tadeusza Stegnera. Gdańsk: Wyd. Uniwersytetu Gdańskiego, 2000. S. 125-140.
- Gładysz J. Życie kulturalne żydów w Lublinie w latach 1918-1939. Żydzi w Lublinie. T. 1. Materiały do dziejów społeczności żydowskiej Lublina / pod red. Tadeusza Radzika. Lublin: Wyd. UMCS, 1995. S. 201-213.